

Teološko-pastoralni razgovori na KBF-u : „Vjera pred suvremenim izazovima“

Nikola Vranješ

Prvi u nizu teoloških skupova pod nazivom „Teološki pastoralni razgovori na KBF-u“ održan je 4. prosinca 2024. godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Skup, pod nazivom „Vjera pred suvremenim izazovima“, održan je u organizaciji KBF-a s ciljem teološke, ali i praktične popularizacije suvremenih religijsko-društvenih tema. Zamišljen je u formi dijaloga koji, nakon uvodnih kratkih izlaganja eminentnih teologa, omogućuje zainteresiranim sudionicima, ne samo postavljanje pitanja o temi nego i kraće iznošenje vlastitih promišljanja i dilema, kao i traženje odgovora na pitanja iz aktualnih religijsko-društvenih, tj. teološko-praktičnih područja.

Nakon uvodnih riječi moderatora prof. dr. sc. Nenada Malovića, te pozdrava o. d. dekana KBF-a prof. dr. sc. Maria Cifraka, te, u ime organizatora, prof. dr. sc. Blaženke s. Valentine Mandarić, uslijedila su tri uvodna izlaganja. Prvi uvodničar s predavanjem o nekim osnovnim elementima vjere iz teološke perspektive bio je doc. dr. sc. Jakov Rađa s KBF-a u Zagrebu. Izlagač je uvodno istaknuo činjenicu nezaobilazne važnosti povjerenja već na antropološkoj razini života. Ipak je vjera u teološkom smislu prepoznata primarno kao dar koji se ne svodi tek na ljudsko povjerenje. Pozivajući se na br. 18 prve enciklike pape Franje *Lumen fidei*, izlagač je osobito poentirao važnost vjerovanja poput Isusa i u Isusu, što u nekom smislu predstavlja istinski teološki obrat u pogledu nekih starijih teoloških naglasaka u poimanju vjere.

Drugi uvodničar bila je izv. prof. dr. sc. Iva Mršić Felbar, također s KBF-a u Zagrebu. Izlagačica je već početno teološku temu vjere osvijetlila iz perspektive realnosti života u smislu da vjera podrazumijeva i trenutke sumnje, a ponekad i onoga što se može nazvati nevjera. Ipak, u vjeri je potrebno rasti, a za to je nužno slušanje drugoga, a u prvom redu Boga, koga se ne može opredmetiti, iako je on temelji „predmet“ vjere. Stoga je nužno ostati otvoren i ne umišljati si automatsko posjedovanje odgovora na sva pitanja. „Nismo hodajući katekizam“, istaknula je izlagačica, već osobe pozvane nužnost života, koja je nezaobilazna, proživljavati kao

oblik slobode. Nužnost kao konstantu života Isus vlastitim primjerom nadilazi, a upravo je to ono na što smo svi pozvani. U tome je pogledu važno stalno pronalaziti savršeniju sliku Boga u životu, u čemu osobitu važnost ima i stalno prevodenje teoloških koncepata koji su suvremenom čovjeku prilično strani.

Treći uvodničar, dr. sc. Ivan Šarčević, s Franjevačke teologije u Sarajevu, u svome je izlaganju krenuo od činjenice krize u pogledu shvaćanja vjere. K tomu, pojedinačni egzistencijalni strahovi nužno se prelijevaju i na duhovno područje, pa se u određenom smislu prezentiraju kao veliki strahovi, poput straha od života, od budućnosti i slično. Vjera u takvim trenutcima posluži kao odgovor u smislu brzog traženja Boga. Izlagač je biblijskim jezikom opisao današnju antropološko-društvenu situaciju kao 'pustinju blagostanja' u kojoj se, na duhovno-pastoralnom planu rješenje često vidi u bijegu u prošlost, u vrijeme prije Drugoga vatikanskog koncila. Zato ne iznenađuje svojevrsna žed za podčinjavanjem u crkvenom životu. Istinska vjera uvijek podrazumijeva rizik. Lakši je odgovor svojevrsni bijeg u integrizam s nakanom obnove teokratskog društva. U tome se pogledu može vrlo lako poslužiti „razmetljivošću ceremonija“, ili pak „instant“ duhovnošću, ali i materijalnim utjehama, poput novca. Ovo vrijeme nije potpuno nesklono religiji, ali je više sklono tzv. religiji bez Boga. Ipak, istinska vjera traži povjerenje u Nekoga, tj. u Boga, s kojim se ne može postupati „na prečac“.

Nakon izlaganja uslijedilo je postavljanje pitanja te razgovor o temama, s ponekim vlastitim komentarom sudionika. Pitanja, komentari i istupi sudionika dokaz su velikog interesa za ovakvim događanjima pa je stoga predviđen nastavak sličnih skupova tijekom mjeseci koji slijede. Ovaj skup završen je prigodnim druženjem u pokrajnjim prostorima KBF-a.

„Krizu odraslosti“

Drugi susret pod nazivom Teološko-pastoralni razgovori na KBF-a u Zagrebu održan je u srijedu 26. veljače 2025. godine. Tema ovoga susreta bila je *kriza odraslosti*. Taj je okrugli stol zamišljen kao teološko susretnište profesora i bivših studenata KBF-a u vidu zajedničkog razmišljanja, rasprave i razgovora o aktualnim temama važnim za Crkvu i društvo. U tome se pogledu već sada pokazuje kao vrlo korisna i poticajna inicijativa, osobito za vjeroučitelje, ali i za svećenike, redovnike i redovnice.

Susretom je moderirao izv. prof. dr. sc. Denis Barić, predstojnik Instituta religijskih znanosti KBF-a. Moderator je, nakon uvodnih riječi, najavio pozdrav o. d. dekana KBF-a prof. dr. sc. Maria Cifraka. Pozdravne riječi o. d. dekana Cifraka uobličio je u izričaj zahvalnosti nazočnima na sudjelovanju. K tomu, istaknuo je i želju da ta inicijativa sudionike potakne na otvorenost za susret s drugima i drukčijima te na zauzetije širenje radosne vijesti. Nazočnima se potom, s nekoliko pozdravnih riječi, obratio i o. d. prodekana za znanost KBF-a prof. dr. sc. Nenad Malović u ime organizacijskog i programskog odbora Teološko-pastoralnih razgovora. Profesor Malović posebno je istaknuo važnost zajedničkog promišljanja i razgovora o važnim temama u ambijentu Fakulteta, koji za to predstavlja posebno okruženje.

Prvi uvodničar s kraćim izlaganjem o izabranoj temi bila je prof. dr. sc. Ružica Razum, o. d. prodekanice za nastavu KBF-a. Izlagačica je, iz perspektive religijske pedagogije i katehetike, progovorila o temi na način ukazivanja na više važnih točaka koje krizu odraslosti osvjetljavaju iz različitih aspekata. Krenula je od pitanja položaja odraslih danas u odgojnoj krizi koja je sve uočljivija. Odrasli se sve više kao roditelji ne snalaze s obzirom na odgojne odgovornosti. K tomu, odrasli su danas drukčiji: žive u ozračju tzv. nove samosvijesti. Na djelu je i snažan individualizam kao i religija radikalnog samoostvarenja i različite izvedenice suvremene narcisoidnosti. U takvom ambijentu odrasli su izgubljeni u svojim mitovima, a često je moguće uočiti i ono što neki autori nazivaju „sindrom Petra Pana“.

Izlagačica je potom ukazala i na neke dodatne probleme suvremenih društava, a među prvim je problem tzv. ageizma, tj. problem zanemarivanja i diskriminacije starijih. I taj je problem jedan od pokazatelja fenomena manjkavog razvitka odraslih koji su skućeni u nastojanjima aktu-

alizacije mita „trajne mladosti“, pa iz te pozicije ne uočavaju vrijednosti starijih. Potom je ukazala na fenomene „odraslih bez odraslosti“ i „djece bez djetinjstva“. Drugim riječima, sve je više obitelji koje nisu sposobne odgajati djecu, a u mnogima djeca preuzimaju svojevrsne odgojne uloge u odnosu na roditelje. K tomu, kriza odraslosti preljeva se i na vjersko područje. Izlagačica je na kraju uputila i na moguće vidove izlaska iz suvremene krize odraslosti, a prvi se tiče ulaganja u cjelovit odgoj, koji se tiče i Crkve, tj. važnost nastojanja oko vjere odraslih.

Drugi uvodničar bila je doc. dr. sc. Sanda Smoljo Dobrovoljski, profesorica psihologije na KBF-u. Izlagačica se najprije osvrnula na pitanje što je to zapravo kriza? Prema Eriksonu, nema života bez krize. Ipak, životne krize trebaju biti vođene. Osobe trebaju pomoć na putu napretka i sazrijevanja. To se osobito odnosi na mlade koji traže odgovore na pitanja tko su i kuda idu, tj. koji su im ciljevi u životu. Kriza odraslosti ovisi o krizama adolescencije i mladosti. Ako nisu prikladno proživljene, dolazi do otuđenja i izolacije. Današnji problem bitno se tiče usmjerenosti čovjek na sebe. Sve to pridonosi posebnom mentalnom stanju, za koje stručnjaci ističu da nikada nije bilo gore. Mnogu ljudi zbog toga prestaju biti funkcionalni u društvu i povlače se u svoju tzv. komfor-zonu. To je navodni način obrane od 'neprijateljskog svijeta' koji ih okružuje. Stoga je nužno nastojanje pomoći osobama na putu sazrijevanja. Kao još neke bitne aspekte problema toga procesa izlagačica je izdvojila afektivnu nezrelost, zatvorenost u različite oblike kompenzacija za pravilno neiskazane osjećaje, narcisoidni strah i dr. Sve to pridonosi i suvremenoj krizi roditeljstva.

Treći uvodničar bio je prof. dr. sc. Nikola Vranješ, profesor pastoralne teologije na KBF-u. Izlagač se osvrnuo na neke aspekte pastoralno-katehetskog djelovanja u prilog suočavanju s krizom odraslosti. Krenuo je od tvrdnje da je suvremena kriza odraslosti na vjerskom planu ujedno i kriza odraslosti u vjeri. S pozitivnog gledišta promatrano, ona je ujedno i poziv na sazrijevanje u vjeri. To je trajna oznaka i trajna potreba vjerskog života. Tomu bi trebali pridonositi svi čimbenici pastoralno-katehetskog djelovanja.

Izlagač je kao bitne probleme današnjeg procesa sazrijevanja u vjeri istaknuo razdvajanje ljudskih i vjerskih elemenata življenja, zatim nezrelosti u području vjerske emocionalnosti, infantilizam u vjeri, pokušaje uklanjanja stvarnosti križa, tj. patnje iz života i drugo. Čimbenici pastoralno-katehetskog i vjeronaučnog djelovanja u prilog sazrijevanja u vjeri stoga bi pozornost trebali osobito obratiti na što skladnije povezivanje vjere s antropološkim i društveno-kulturnim elementima života. Od pr-

votne je važnosti djelovati u okvirima holističkog pristupa čovjeku. Djelovanje bi trebalo prožimati stalnim naporima usmjeravanja prema uvijek produbljenijim shvaćanjima i praksama vjere. Pritom danas osobitu pozornost treba posvetiti području sazrijevanja vjerske emocionalnosti, ali u skladnoj povezanosti s razvitkom kognitivne i emocionalne te socijalne inteligencije. Posljednje dvije u društvenom miljeu predstavljaju poseban izazov i to gotovo u svim sferama života. Biti na putu odraslosti; biti na putu sazrijevanja u ljudskosti i vjeri, znači težiti autentičnom ostvarenju sebe u što kvalitetnijem zajedništvu s drugima. Što su kvalitetnije relacije, tj. što je autentičnije životno ulaganje u odnose, to su manje snažne infantilnosti individualizma. Na taj se način pridonosi porastu u autentičnosti osobnog prinosa zajedničkom dobru, a s time i ostvarenju osobe, zaključio je izlagač.

Nakon izlaganja troje uvodničara razvila se živa diskusija tijekom koje su nazočni vjeroučitelji i profesori s KBF-a postavili više važnih pitanja, ali dali i nekoliko vrlo dobrih komentara, iznoseći i neke životne primjere djelovanja. Na taj je način i ovaj okrugli stol poslužio kao vrlo dobra prilika za slušanje, razmjenu mišljenja, raspravu, a svime time i za međusobno obogaćivanje. Sljedeći Teološko-pastoralni razgovori najavljeni su za nekoliko mjeseci.

„Utjecaj digitalnih sadržaja na religiozni identitet pojedinca i zajednice“

Treći susret pod nazivom Teološko-pastoralni razgovori na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (KBF) održan je u utorak 6. svibnja 2025. godine. Tema toga susreta bila je „Utjecaj digitalnih sadržaja na religiozni identitet pojedinca i zajednice“. Taj je okrugli stol zamišljen kao teološko susretnište profesora i bivših studenata KBF-a u vidu zajedničkog razmišljanja, rasprave i razgovora o aktualnim temama važnim za Crkvu i društvo.

Susretom je moderirao izv. prof. dr. sc. Ivan Dodlek, profesor na Katedri filozofije KBF-a. Moderator je nakon uvodnih riječi najavio pozdrav o. d. dekana KBF-a prof. dr. sc. Maria Cifraka. Profesor Cifrak srdačno je pozdravio sve prisutne koji kroz ovu godinu nazočuju teološko-pastoralnim razgovorima. Pozdrave je uputio i predavačima: mons. dr. sc. Ivanu Šašku, doc. dr. sc. Odilonu Singbou i prof. dr. sc. Veroniki s. Neli Gašpar. Nazočnima se potom s nekoliko pozdravnih riječi obratio i o. d. prodekana za znanost KBF-a prof. dr. sc. Nenad Malović, u ime organizacijskog i programskog odbora Teološko-pastoralnih razgovora. Profesor Malović simpatično je istaknuo prisutnost vrsnih predavača kao ponajboljih „chefova“, koji će danas predstaviti svoja najbolja „jela“, odnosno svoje viđenje utjecaja digitalnih sadržaja na religiozni identitet.

Profesor Dodlek potom je predstavio prvog uvodničara večeri doc. dr. sc. Odilona Singboa, docenta na Katedri za teologiju Hrvatskoga katoličkog sveučilišta. Docent Singbo u uvodu je naglasio kako treba uočiti razliku između virtualnog i realnog (fizičkog) ambijenta, no danas je već i ono digitalno postalo realno. Potom je predstavio pojam „influencera“, već svima poznat, a posebice pojam „duhovnih influencera“, koji imaju određenu službu u Crkvi. Ovdje se postavlja pitanje sadržaja, ali i pitanje motiva, odnosno kakav sadržaj duhovni influenceri nude svojoj zajednici. Influencer posreduje u ime nekoga, ali se često previše u obzir uzima njegov karakter i ponašanje. Nadalje, može se primijetiti da smo upali u svojevršno sužanjstvo jer se dobiva osjećaj manje vrijednosti ako osoba nije *online*. Brzina širenja sadržaja danas oblikuje i naše raspoloženje i identitet.

Nakon prvog uvodničara, profesor Dodlek predstavio je drugog uvodničara mons. dr. sc. Ivana Šaška, pomoćnog biskupa zagrebačkog. Monsi-

njoj Šaško na početku je naglasio kako se ne slaže s pojmom „digitalan“, koji je poprilično zastario, već bi bio bolji pojam „binaran“. Također, naglašava biskup, ne oduševljava ga odnos virtualnoga i realnoga. Virtualno je novi prostor u kojem mi trebamo biti prisutni i svjesni „da smo u kulturi koja čovjeka pokušava učiniti ubrzanim fragmentom – razlomiti prostor i vrijeme“, naglasio je mons. Šaško. Ubrzavanje digitalne društvenosti ubrzava roj sadašnjih trenutaka, snimaka doživljenih kao apsolutnih, vječnih, beskonačnih i nepovezanih emocija. S druge strane, apostolat crkvenosti je sinonim prisutnosti. Monsinjur Šaško smatra da bi svi ljudi uključeni u crkvenost trebali biti prisutni u tom virtualnom prostoru, sve provjeravati, a dobro zadržati, kao što kaže apostol Pavao.

Moderator susreta potom je predstavio treću uvodničarku prof. dr. sc. Veroniku s. Nelu Gašpar, profesoricu na Katedri dogmatske teologije KBF-a u Zagrebu. Profesorica Gašpar odmah je na početku, na temelju mišljenja nekih autora, istaknula kako se do danas ističu četiri velike revolucije, koje su prošle svoje faze razvoja, a poseban naglasak stavila je na posljednju, revoluciju digitalnoga doba, „koja ne samo da mijenja svijet, već mijenja i čovjekov pogled i odgovor na temeljno pitanje: Tko sam ja? Što je moja obitelj? Što je moja zajednica?“ Digitalno doba mijenja čovjekov pogled na svijet, ali i na samoga sebe. Moć medija u središte stavlja vidljivost koja u čovjeku izaziva emocije, a mediji ne samo da prenose sadržaj nego usmjeruju način na koji će ga čovjek usvojiti i prihvatiti te kako će na njega odgovoriti i kako će potom djelovati.

Nakon svih izlaganja, kao što je uobičajeno, ostavljena je mogućnost za postavljanje pitanja. Razvila se živa rasprava koja je zasigurno svima prisutnima bila korisna i plodonosna za njihov rad i djelovanje u svijetu preplavljenom digitalnim sadržajima. Tako je i ovaj okrugli stol pokazao svoju svrsishodnost i potrebu za nastavkom sličnih susreta, od kojih je sljedeći najavljen vrlo skoro.

„Papa u srcu Crkve. Povijest, izbor i suvremeni izazovi“

Četvrti u nizu susreta pod nazivom Teološko-pastoralni razgovori na KBF-u u Zagrebu održan je 4. lipnja 2025. godine na temu „Papa u srcu Crkve. Povijest, izbor i suvremeni izazovi“. Bio je to zadnji susret u ciklusu Teološko-pastoralnih razgovora u tekućoj akademskoj godini prije ljetne stanke. Susret je okupio više od trideset zainteresiranih osoba, profesora KBF-a, studenata, bivših studenata, tj. sadašnjih vjeroučitelja i vjeroučiteljica, redovnica i ostalih sudionika. Moderator ovoga susreta bio je doc. dr. sc. Ante Bekavac s Katedre moralne teologije KBF-a u Zagrebu, a uvodničari prof. dr. sc. Slavko Slišković s Katedre crkvene povijesti, izv. prof. dr. sc. Branko Murić s Katedre fundamentalne teologije i Antonija Hrvatina Roth, urednica Programskog odjela Religija HTV-a.

Na početku susreta moderator je najavio pozdravni govor koji je u ime o. d. dekana KBF-a prof. dr. sc. Maria Cifraka održao o. d. prodekana za financijsko-organizacijska pitanja izv. prof. dr. sc. Taras Baščevski. Nakon njega, nazočnima se s nekoliko pozdravnih riječi obratila i prof. dr. sc. Blaženka s. Valentina Mandarić u ime programskog i organizacijskog odbora Teološko-pastoralnih razgovora. Nakon pozdravnih govora moderator je najavio izlaganje prof. Sliškovića kao prvoga uvodničara.

Profesor Slišković svoje je uvodno izlaganje započeo nekim povijesnim činjenicama vezanima za izbor papa još od vremena prve Crkve. Naglasio je potom razlike u službenom nazivlju za rimskoga biskupa i onome koje se koristi na više neformalan način. Istaknuo je važne povijesne činjenice vezane za utjecaj političke moći na crkvena sjedišta u kasnorimskom vremenu, ali i kasnije u vremenu srednjega vijeka. Politička moć nastojala je imati upliva i u izbor pojedinih papa. Uvodničar se osvrnuo i na tadašnja odmjerkavanja papa u odnosu na carigradske patrijarhe i obrnuto. U kratkome, ali vrlo živopisnom predavanju uvodničar je osvijetlio i cijeli niz drugih činjenica vezanih za izbore papa kroz povijest, a među zaključnim je tvrdnjama osobito istaknuo važnost izbora pape kao najstarijeg oblika izbora poglavara u Crkvi.

Drugi uvodničar, profesor Murić, u svome se izlaganju najprije zaustavio na kraćem opisu povijesnog i društveno-pastoralnog konteksta početka suvremenog papinstva koje se na simbolički način može pratiti od pape Pija IX. Kontekst je to propasti Papinske Države i Prvoga va-

tikanskog koncila u kojem se kristalizira tema papina prvenstva i nezabludivosti u novijem vremenu, ali i cijeli niz teoloških pitanja vezanih za to. Uvodničar je potom posebice apostrofirao kasniju ulogu pape Ivana XXIII. i Drugoga vatikanskog koncila, koji će iznjedriti suvremen način shvaćanja odnosa pape i biskupâ, koji se može promatrati kroz sintagmu *prvi među jednakima*. Profesor Murić zatim je istaknuo nekoliko činjenica i dokumenata vezanih za pontifikate papa od Pavla VI. do pape Franje, s posebnim osvrtom na pokušaje teoloških ekumenskih produbljivanja razumijevanja papinstva, kao i na najnovije sinodalne pristupe ostvarivanju papinske službe.

Treća uvodničarka gospođa Antonija Hrvatina Roth svoje je živo i zanimljivo izlaganje održala na način evociranja novinarske nazočnosti prilikom posljednjih nekoliko izbora papa. Istaknula je važnost tih događaja ne samo za katolike nego i za sve druge zainteresirane ljude. Posebice se osvrnula na opis osjećaja *sede vacante*, tj. prazne stolice neposredno nakon papine smrti, kao osjećaja praznine za cijelu Crkvu. Uvodničarka je na živopisan način posvjedočila novinarsko iskustvo rada u vrijeme izbora pape, ali pritom upozorila i na neke probleme koji prate novinarski rad, kao što je problem senzacionalizma. Svoje je izlaganje završila s nekoliko prisjećanja na sprovod pape Franje.

Nakon zanimljivih izlaganja troje uvodničara razvila se zanimljiva diskusija. Nekoliko je nazočnih postavilo više zanimljivih pitanja na koja su uvodničari odgovorili na način dodatnih pojašnjenja vezanih za teme izlaganja. Teološko-pastoralni razgovori u novom će se ciklusu nastaviti najesen.